

stalnog postava u ljubljanskom Narodnom muzeju, kojim je predloženo razdoblje paleolitika u Sloveniji. Čitatelj ima priliku da se upozna s čuvenim nalazištem Potočka zijalka, jednim od najpoznatijih i najbogatijih nalazišta paleolitiskog čovjeka u Evropi.

I konačno, ovih je dana izašlo ponovljeno izdanje (knj. 24) o memorijalnoj zbirci, naslovljeno *Doslovče* po rodnom mjestu slovenskog književnika Frana Saleškog Finžgara. Autori Janez Bogataj i Jože Faganel tu su knjižicu u cijelosti posvetili opisu njegove rodne kuće, njegovom životu i radu, te izletničkim putovima koji vode u *Doslovče*. I ova je knjižica bogato ilustrirana fotografijama i crtežima na 30 stranica.

Što reći na kraju ovog prikaza? Prije svega, valja pozdraviti i čestitati slovenskim kolegama na ovom nesvakidašnjem djelu. Ove knjižice, bez dvojbe, imaju značajnu ulogu kao općeobrazovni priručnici i vodiči u popularizaciji kulturno-povijesnih i prirodnih spomenika. One kao vrlo korisni vodiči mogu izvrsno poslužiti u turističke svrhe, kako stručnjacima, tako i običnim posjetiteljima koji žele dobiti sažete osnovne podatke o znamenitostima Slovenije. Stoga ne začuđuje da su zbog svoje upotrebljivosti i sadržajne privlačnosti vrlo tražene i većinom rasprodane. Nešto takvo trebali bi imati i mi. Valjalo bi i vrijedilo pokušati!

●

Babić Ivo: Prostor između Trogira i Splita (kulturno-historijska studija), Izdavač: Muzej grada Trogira, Trogir, 1984. godine

●

Višnja Zgaga

Muzejski dokumentacioni centar, Zagreb

Muzej grada Trogira izdao je izuzetnu kulturno-historijsku studiju *Prostor između Trogira i Splita* čiji je autor Ivan Babić.

Podrazumijevajući prostor kao zbir prirodnog i društvenog djelovanja, autor je, koristeći se opsežnom i raznovrsnom bibliografijom koja obuhvaća široki raspon izvora mnogih znanstvenih disciplina posljednjih stotinu i pedeset godina, originalnom metodologijom dao sintezu historijskih perioda (prehistorije, starog vijeka, srednjeg i novog vijeka, te 20. stoljeća). Izabravši

prostor »između« u kojem se sve civilizacijske pojave pokazuju izražajnijim i dugotrajnijim kao u svakom »marginalnom« prostoru, I. Babić analizira kao eksponente kulture, odnosno, preciznije rečeno, civilizacije, arhitektonsko i urbanističko upisivanje u prirodnu sredinu, proširujući temu uvođenjem kategorije tzv. mentalnog prostora. To je metoda prizivanja i oživljavanja duhovnih sadržaja prošlosti u namjeri da se ukaže na kvalitetu prostora i da se na neki način naglasi potreba njegova poštovanja. Jer, sudbina ovog međuprostora vrlo je indikativna: to je jedno od najdegradiranijih područja na jadranskoj obali te ova studija izražava vrlo duboki i argumentirani kritički stav prema poslijeratnoj praksi gradnje, odnosno razgradnje ovog prostora.

Studija je popraćena bogatim ilustrativnim materijalom, bibliografijom, indeksom geografskih pojmova i sažetkom na francuskom jeziku. Likovno vrlo uspješno i pregledno grafičko rješenje dao je Gorki Žuvela.

Autor je za svaki historijski period dao kratak pregled privrednih i društvenih odnosa te duhovnih sadržaja, analizu arhitektonsko-urbanih intervencija (sela, crkve, groblja, kule, itd.) rezimirajući cjelokupan prostor, davši na kraju perioda »sliku« prostora i analizu prostorne politike.

●

Vodič kroz prirodnjačko odjeljenje Zemaljskog muzeja u Sarajevu; Izdanje 1984.

Antun Bauer

Zagreb

Najznačajnija prezentacija jednog muzeja, legitimacija i naučnosti i odnosa prema široj javnosti — posjetioci muzeja — sigurno su muzejski »vodiči«. Publikacije su to koje govore o sadržaju zbirke muzeja, a pisane su s namjerom da služe širokom krugu posjetilaca muzeja. Vodiči sadrže stručno fundirane informacije i dopunu onih saznanja koje posjetilac muzeja primi putem muzejske ekspozicije.

Vodič informator upućuje posjetioca što treba vidjeti, na što treba obratiti pažnju. Vodič korepetitorij podsjeća posjetioca na ono što je vidio, što je doživio u muzeju, što mu je prezentirano da primi određena saznanja koja su dana ekspozicijom s namjerom da ih posjetilac zapamti.

K tome, u vodičima se stručno i naučno obrađuje tema ekspozicije, odnosno kompleksna tematika muzeja. Vodiči sa stručnom i naučnom nadogradnjom mogu da posluže kao monografije ili kao kompleksni priručnici neke teme.

S ovakvog aspekta sagledan ovaj priručnik, odnosno »Vodič« Zemaljskog muzeja u Sarajevu, koji obrađuje kompleks stručne i naučne tematike i muzejske problematike prirodnih nauka, prirode, gea, flore i faune Bosne i Hercegovine — područja djelovanja Zemaljskog muzeja.

Vodič (u obliku džepnog sveska veličine 13×23 cm na 110 stranica sa oko 30 ilustracija u tekstu, djelomice u koloru) je koncipiran tako da bi zadovoljio sve namjene — kao repetitorij sadržaja muzejske ekspozicije namijenjen širokom krugu posjetilaca i, istovremeno, kao pratilac stručne i naučne tematike rada ovog odjela Muzeja da bi time zadovoljio i uži krug stručnih, naučnih i kulturnih radnika posjetilaca muzeja. Znači, to je ne samo vodič posjetioci nego i informator o tematici koju obrađuje ovaj odjel Zemaljskog muzeja kao osnovni centralni naučni institut za ovu tematiku u Bosni i Hercegovini. Namjera mu je da daje informaciju o tematici ekspozicije i o sadržaju muzejskih zbirki.

Svi dijelovi u ovom »Vodiču« autorizirani su od stručnih i naučnih suradnika ovog odjela Muzeja.

Vrijedno je u ovom odjelu Zemaljskog muzeja i u ovom »Vodiču« obratiti pažnju na izložbu koja ostaje uklopljena u stalnu ekspoziciju muzeja *Kopitari i papkari svijeta*. Izložba je namijenjena širokom krugu posjetilaca muzeja, ali i kulturnim i naučnim radnicima s panoima i vitrinama s ekspozitima, s bogato obrađenim rodoslovljem razvoja kičmenjaka, koji su na izgled toliko raznovrsni. Nalazimo ih danas u održanim rodovima i žive u svim uvjetima života, na kopnu u polarnim, umjerenim i tropskim krajevima, u nizinama, u visinskim planinama, na kamenu, u pustinjama, u savani, u stepskim šumama.

U ovom »Vodiču« dana je shema razvitka tih kičmenjaka u toku 65—60 milijua godina, a razvijali su se u 16 smjerova, od kojih je 11 još u toku razvoja izumrlo. Danas u svijetu živi još 5 rodova kopitara i papkara koji su tu iscrpno prikazani u svom razvoju do danas. Značajan problem razvoja živih bića prikazan je naučno fundirano, ali s namjerom da bude razumljiv svakom posjetiocu — laiku, da govori jezikom razumljivim i onima koji pred ovu problematiku dolaze prvi puta.

Prezentacija ove izložbe, koja se tematski uklapa u tematiku ovog odjela Zemaljskog muzeja kao vanredna muzejskopedagoška prezentacija specifične stručne naučne tematike — koja nadgrađuje tematiku ovog muzeja — primljena je i od stručnjaka i od pedagoga kao izuzetan doprinos ovog odjela Zemaljskog muzeja u Sarajevu. Autor ove izložbe je dr Sonja Mikšić, naučni savjetnik, koja je ovom izložbom završila svoj radni staž. To je njen doprinos ekspoziciji prirodnjačkog odjela u Zemaljskom muzeju u Sarajevu s bogatim rezultatima na stručnoj i naučnoj obradi prirode Bosne i Hercegovine. Početak rada drugarice Sonje Mikšić zapažen je u Zagrebu na Prvom simpoziju muzealaca Jugoslavije 1947. godine u završnoj diskusiji simpozija.

Zagreb, VII. 1984.

Arhitektura muzeja — muzej arhitekture

Jadranka Vinterhalter

Muzejski dokumentacioni centar, Zagreb

Časopis »Čovjek i prostor« (ČIP) u broju 6 (lipanj 1984) donosi dva priloga (s reprodukcijama) o muzejskoj arhitekturi.

Tekst Vittorija Magnana Lampugnania posvećen je Njemačkom muzeju arhitekture u Frankfurtu.

Ideja da se osnuje Njemački muzej arhitekture javila se još 1906. godine, ali je njena realizacija osujećena izbijanjem prvog svjetskog rata. Koncept je nanovo oživljen i razvijen, a 1978. godine odlučeno je da se muzej osnuje u Frankfurtu na Majni. Za direktora je postavljen ugledni kritičar i teoretičar arhitekture Heinrich Klotz. Za potrebe muzeja odabrana je vila iz 19. stoljeća, na keju Schaumain, unutar urbanističke koncepcije frankfurtskog muzejskog središta. Adaptacija zgrade povjerena je arhitektu Oswaldu Mathiasu Ungersu, a realizacija projekta trajala je od 1981. do 1984. godine. Ungers je od autentične vile ostavio samo vanjske zidove — »stara ljsuka dobila je novu jezgru«. Tako je staro zdanje postalo i eksponat, a u enterijeru je dobiven veliki prostor u kome su, prema elaboriranom programu muzeja, smješteni: prostori za izlaganje i čuvanje, biblioteka, fototeka, videoteka i sala za savjetovanje.

Autor teksta nadalje analizira Ungersov projekt kao cjelinu i u kontekstu postmoderne arhitekture.

Drugi tekst, o Državnoj galeriji Stuttgart, napisao je James Stirling, arhitekt, inače autor ovog projekta.

Stirling govori o sopstvenom radu i radu svog arhitektonskog tima, izlaže svoj koncept i prosede te navodi kronologiju natječaj za muzejske zgrade, u kojima je, sa timom, sudjelovao.

Prvi projekt za muzej napravio je 1971. godine za Sveučilište St. Andrews u Škotskoj — adaptacija zgrade iz 18. stoljeća u umjetnički centar.

Godine 1975. s ekipom je sudjelovao na dva pozivna natječaja — za muzej u Düsseldorfu i za muzej u Kölnu, međutim ni jedan od projekata nije izveden.

Ekipa je dobila da realizira tek treći natječaj — proširenje Državne galerije i novogradnja komornog kazališta i muzičke škole u Stuttgartu 1977. Projekt se realizirao od 1979. do 1984. godine, a na njemu je uz Stirlinga radio Michael Wilford i suradnici. Da bi se sačuvao autohtono tkivo grada, zadržane su postojeće zgrade u mjeri u kojoj je to bilo moguće. Staro zdanje galerije u neoklasicističkom stilu potječe iz 1837. godine. Stirling u projektu dogradnje galerije koristi tradicionalne elemente, ali upotrebljene na moderan način. Zanimljiv je Stirlingov iskaz da je želio da posjetilac stekne dojam da zgrada »izgleda kao muzej«. Po njegovu mišljenju muzeji iz 19. stoljeća bude mnogo više evokacija nego muzeji iz 20. stoljeća. Autor potom daje detaljniji opis zgrade i pojedinih njenih elemenata.

Branko Siladin, glavni urednik, u uvodniku časopisa predlaže osnivanje muzeja arhitekture u Zagrebu, gradu bogate arhitektonske tradicije. Prema viđenju Siladina, teoretičara i praktičara arhitekture, takav muzejski centar ne bi se bavio samo arhitekturom kao tehničkom disciplinom, već bi proučavao društvenu i estetsku ulogu arhitekture i njen odnos prema okolini. Bilo bi to središte prikupljanja, čuvanja i obrađivanja arhitektonskog materijala, centar u kome se pripremaju raznovrsne izložbe i akcije, mjesto gdje se ostvaruju aktivni i kreativni kontakti svih sudionika u stvaranju i oblikovanju čovjekove okoline. S pozicija Muzejskog dokumentacionog centra, dakle institucije koja je specijalizirana za pitanje i probleme muzeologije, možemo takvu ideju i inicijativu samo podržati i zaželiti njenu što skoriju realizaciju. U prilog tome treba dodati podatak da u Jugoslaviji postoji samo jedan specijalizirani muzej za arhitekturu — Arhitekturni mu-

zej u Ljubljani (Karunova 4, tel. 213-008, direktor Peter Krečič). Situacija u ostalim našim centrima je takva da Muzej za umjetnosti i obrt u Zagrebu, prema svojoj koncepciji, treba da pokriva područje arhitekture. Taj muzej posjeduje određenu zbirku, ali već duže vrijeme nema kustosa koji bi je obrađivao i popunjavao. Muzej za primenjenu umetnost u Beogradu, opet, ima kustosa za arhitekturu, ali ne i zbirku. Taj muzej organizira godišnji Salon arhitekture i druge izložbe, predavanja, diskusije, a izdaje i časopis »Nova arhitektura«.

S druge strane, evidentan je porast interesiranja za arhitekturu u stručnim i popularnim krugovima. Organiziraju se brojne izložbe (samostalne, grupe, tematske), zatim »saloni arhitekture«, te izlažu radovi — projekti za pojedine natječaje, a treba reći da su sve dobro posjećene. Arhitektura je veoma pogodna za prezentaciju — to je moguće učiniti raznovrsnim medijima: crtež, slika, fotografija, dijapozitiv, maketa, objekt, video, film... a problem arhitekture kao likovnog jezika danas je jednako značajan i za arhitekta i za likovne kritičare. I arhitektonska kritika je u usponu — ona ima svoju redovitu rubriku u mnogim novinama i časopisima.

Iz svih navedenih razloga možemo još jednom izraziti svoje za muzej arhitekture u Zagrebu kao centar koji će pokretati i rješavati brojne probleme i pitanja arhitekture.

»Fare Scuola al Museo. Itinerari didattici al museo Poldi Pezzoli.« (Održavanje nastave u muzeju. Didaktički itinerer kroz Muzej Poldi Pezzoli. Priredila: Maria Teresa Balboni Brizza. Milano 1983. Izd. Museo Poldi Pezzoli. Str. 1—175, ilustr.)

Lada Prister

Muzejski dokumentacioni centar, Zagreb

U Engleskoj i u drugim evropskim zemljama, primjerice u Francuskoj i Nizozemskoj, didaktički rad na povezivanju škole i muzeja razvija se poslije II. svjetskog rata, a u Italiji tek oko god. 1970. Izuzetak čine jedino Pinacoteca di Brera u Milanu i Galleria Borg-